

ובחרת בחיים

גיליון שבועי במשנת מרן האור החיים הק' זיע"א

באור החיים תולדות רבנו הק'

פרק ששי: נגיד לעמו בצלו של שלטון אימים

באותה תקופה בה משל מולאי זידאן בתארודאנית, גלה לשם רבי משה הנגיד גם הוא. היו אלו השנים שבהן, כזכור, נדדו הלכו בני פאס וסאלי וערים נוספות ממקומן. רבי משה, נגיד היה על בני תארודאנית, ומקורב מאד אצל המושל מולאי זידאן. אפס, כדרכה של משפחה מרושעת ומטורפת זו, היה רבי משה נתון לשגיונותיו של המושל, שהתעלל בו ללא הרף, ואף נטל הימנו ממון הרבה.

"בימים ההם בעת שהיה מולאי זידאן מושל בתארודאנת היה ה"ר משה בן עטר נר"ו בר המעולה ונבון כה"ר ש"ט נ"ע אצל מולאי זידאן בתארודאנת, והיה נגיד על קהל תארודאנת, והיה מיסר אותה ומענהו וקונסו ממון רב בכל עת ורגע" ימי מלכותו של מולאי זידאן לא נמשכו זמן רב. כשנה משל בתארודאנית, ואז נהרג אף הוא.

"...ובערב פסח ש' התס"ז ליצי" י"ב לחדש ניסן המכובד באה שמועה שמולאי זידאן מת ומיתתו... שהיה שוכב על מטתו שכור וחנקוהו... ומת..." באותה שעה חזר רבי משה למקנס, ואמו של מולאי זידאן, ששמעה על תפקידיו אצל בנה, כיבדה אותו כבוד גדול, ואף החלה להשתמש בו לשליחויות וענייני מסחר שונים. לא חלף זמן מרובה עד שהוא הפך להיות איש סודו הקרוב של המלך, ברמה כזו שאף האפילה על עצמת מעמדו של הנגיד הקודם, ר' אברהם מאימראן.

"...ואחרי שמת מולאי זידאן בא הר"מ הנז' אצל אמו ושמעה שהוא היה אצל בנה ומשרת אותו וגדלתו ורוממתו ונתנה לו ממון רב לשאת ולתת בו והיה הולך ושב אצלה ומביא לה דורונות ומנחות. אח"כ הזכירה שמו למלך מסיר"ה ושמח בו והיה מביא לו אבנים טובות ומרגליות וכלים מכלים שונים של המלכים, עד שנתגדל עם המלך והשרים הגדולים ועבדי המלך והסריסים וכל נשי המלך, כולם יודעים אותו יותר מה"ר אברהם מאימראן"

למען האמת, היה תפקידו של רבי משה בלתי נעים בעליל. כמו יתר ה"נגידים" היה עליו לעסוק בגביית המסים, שהמלך הרשע הטיל על היהודים חדשים לבקרים. שותפו בתפקיד זה היה ר' ראובן בן קיקי ז"ל. לצד זאת שימש רבי משה בתפקידים נוספים בארמון המלך, ובין היתר כיהן בתפקיד שליח החוץ שעליו הוטל לקבל את פניהן של משלחות שהגיעו אל הארמון ממדינות אחרות, והוא גם היה זה שחתם בשם המלך על חוזה השלום ועל הסכמי הסחר שבינו ובין ג'ורג' הראשון, מלך אנגליה.

פניני אור החיים

ההבדל בין 'האם לעשות' 'ל'כיצד לעשות'

שְׁלַח לָךְ אֲנָשִׁים וַיִּתְרוּ אֶת אֶרֶץ כְּנָעַן אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ אֶחָד אִישׁ אֶחָד לְמִשְׁהָ אֲבֹתָיו תִּשְׁלַחוּ כָל נְשִׂיא בְהֶם: (במדבר יג ב)

בפרשת השבוע קוראים אנו על חטא המרגלים. החטא שנעשה 'בכיה לדורות'. ומנגד, בהפטרה מוצאים אנו מרגלים אחרים ששלח יהושע בו נון לפני כניסתם של בני ישראל לארץ, ושם הכל בסדר גמור. באו, ריגלו, חזרו, לא היה במעשיהם כל דופי.

מה ההבדל? אומר האור החיים הקדוש: תלוי מה המטרה בריגול. אם מטרת הריגול לפקפק חלילה בציוויו ה', אולי כן מתאים. אולי לא מתאים, אולי זה בלתי אפשרי חלילה, זה חטא גדול.

אצל יהושע בן נון הם היו בטוחים בצדקת הדרך, עולים לארץ בלי שום פקפוק! הם רק חיפשו ללמוד את השטח לדעת 'כיצד' לעשות זאת. מותר לך לחשוב מה הדרך בה תוכל לקיים את רצון ה', אך מצוות ה' הם לא דבר שתלוי בדעת האדם אם כן לקיים או חלילה לא לקיים. מקיימים בכל מקרה, ומחפשים דרכים לדעת איך לעשות זאת.

בתחבולות תעשה מלחמה:

שלוחו של אדם כמותו

שְׁלַח לָךְ אֲנָשִׁים וַיִּתְרוּ אֶת אֶרֶץ כְּנָעַן אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ אֶחָד אִישׁ אֶחָד לְמִשְׁהָ אֲבֹתָיו תִּשְׁלַחוּ כָל נְשִׂיא בְהֶם: (במדבר יג ב)

המרגלים שנשלחו לרגל את הארץ, היו בתחילת דרכם צדיקים. הם נבחרו על פי ה' הבוחן לבות וכליות, והפסוק מעיד עליהם "כולם אנשים שהם 'צדיקים'".

אז איך הם נפלו לכוה חטא נוראי? מבאר לנו האור החיים הקדוש את המושג 'שליחות':

השליח לא רק מבצע פעולה זו או אחרת בשליחותו של המשלח, אלא נעשה ממש כמו המשלח. אתה שליח של פלוני, אתה כעת כמוהו, על דעתו ועל כוונתו.

ומכיוון שכונת המשלחים היתה רעה, פעלה הכוונה הרעה בשליחים. בעקבות השליחות נולדו בהם תכונות רעות שלא היו בהם קודם. ההיפך ממי שזוכה להיות שליח של צדיק, שמתוספת בו קדושה בתור השליח של הצדיק. **שלוחו של אדם - כמותו!**

המאמץ חשוב

וְעַבְדִּי כָלֵב עֲקַב הִיְתָה רוּחַ אַחֲרֵת עִמּוֹ וַיִּמְלֵא אַחֲרָיו וְהִבִּיאֲתִיו אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר בָּא שָׁמָּה וַיִּרְעוּ יוֹרְשָׁנָה: (במדבר יד כד)

כחוט השני עובר המסר הבא בדברי האור החיים הקדוש, שחשיבות מעשי המצוות אינה רק 'מה עשית' אלא 'כמה השקעת עבוד המצוה' וכמה אותה מוכן להתאמץ לקיים את דבר ה'.

אחרי חטא המרגלים, כאשר מתוך שנים עשר איש, היו שנים שלא השתתפו בחטא המרגלים, וקידשו שם שמים, משבחת התורה במיוחד את כלב בן יפונה, "ועבדי כלב, עקב הייתה רוח אחרת עמו".

יהושע וכלב, שניהם לא השתתפו חטא המרגלים, ושניהם היו היחידים שנכנסו לארץ, כמבואר בתורה. ובכל זאת בפסוק הזה מקבל כלב בן יפונה שבח מיוחד, יותר מיהושע בן נון.

מאיר האור החיים הקדוש את עינינו בזה: יהושע בן נון זכה לברכה מיוחדת ממש רבינו ק"ה יושיעך מעצת המרגלים. ברכת הצדיק ליוותה אותו. לצדיק יש את הכח לפעול בדברים גדולים, וברכת משה רבינו עמדה ליהושע בן נון.

אצל כלב בן יפונה הייתה ההתמודדות הרבה יותר קשה. הוא התגבר בתעצמות עוז. הלך להתפלל על קברי אבות שינצל מעצת המרגלים, ועמד בנסיון בגבורה: **על כך משבחת אותו התורה.**

קח לך יועץ טוב

וְעַבְדִּי כָלֵב עֲקַב הִיְתָה רוּחַ אַחֲרֵת עִמּוֹ וַיִּמְלֵא אַחֲרָיו וְהִבִּיאֲתִיו אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר בָּא שָׁמָּה וַיִּרְעוּ יוֹרְשָׁנָה: (במדבר יד כד)

"ועבדי כלב - עקב הייתה רוח אחרת עמו, ומלא אחריו".

זה נשמע כאילו היו כאן שני צדדים, והוא, כלב, הלך ובחר אחד מן הצדדים.

הוא לקח את הרוח האחרת, ומילא אחרי דבר ה'.

ספיר ויהלום

פניני מוסר ויראת שמים בפרשה

רוח שטות

דאגה אפפה את העיר סלונים, חרדה של ממש לגורלה הרוחני של העיר ולנשמותיה המעודנות והמוזככות של יראי החטא שבה, בניה ובנותיה המסולאים בפי.

הלא כך דרשו רבותינו ז"ל (יומא לט): "תנא דבי רבי ישמעאל, עבירה מטממת לבו של אדם, שנאמר (ויקרא יא, מג): 'וְלֹא תִטְמְאוּ בָהֶם וְנִטְמַתְּם בָּם', אל תקרי 'וְנִטְמַתְּם' אלא 'וְנִטְמַתְּם'. לא ייתכן אפוא להישאר שאננים לנוכח הפרצה החמורה בחומת הכשרות, כשהשוחט דמתא התברר כאדם קל דעת, שקופה של שרצים תלויה לו על גבו ומקרקשת בקול רם כמכריזה ללא בוש: 'הנה אני'.

מתבקש היה כי יפנו אליו, יתרו בו לבל ימשיך בדרכו הרעה, שהרי נצטוונו (דברים א, יז): "לא תגורו מִפְּנֵי אִישׁ, אולם מאיך כבר אמרו חז"ל (הולין י): "חמירא סכנתא מאיסורא", ומה להם להתגרות באדם שכזה - אשר מלבד עזות פניו עוד היה מקורב לבעלי השררה והממון שבעיר, מה שהפך אותו ליגרא אלימא על כל המשתמע מכך.

נותרה אפוא הדאגה לשלום העיר וטהרתה ביד המרא דאתרא, הלא הוא הגאון ר' אייזל חריף זצ"ל. הוא אשר אל חת מפני איש, וכך גם בהיותו חכם היהודים היו באמתחתו אי אלו פתרונות מקוריים למצבים מעין אלו.

זימן ר' אייזל את השוחט אליו, לשיחת שימוע שמטרתה ברורה.

'עליך לעזוב תיכף ומיד את משרתך' הודיע לו ללא משוא פנים ובנימה חריפה, 'ואם לא תעשה כן - אפרסם בכל העיר, ואף אחד מיהודי העיר לא יתן לאכול משחיתך!'

הלה עטה ארשת תם, נשא מבט משתומם אל הרב ועשה עצמו כביכול אינו מבין במה דברים אמורים ועל מה יצא הקצף.

לר' אייזל לא היו משאבי כח וזמן מיותרים כדי להיכנס לוויכוח עקר אודות נכונות הצעד בו נט, והוא גזע באבחה אחת כל ניסיון להיגרר לכך.

'ודאי ידוע לך מאמר חז"ל (סוטה ג): כי אין אדם חוטא אלא אם כן נכנסה בו רוח שטות' הפנה אליו ר' אייזל מבט והלה הנהן לחיוב, 'נמצאנו למדים כי החוטא משול לבהמה אשר אין בה דעת'.

כאן שיפד אותו ר' אייזל במבט נוקב והמשיך: 'אם כן, בשעה שהנך שוחט בהמה - הרי אתה עובר על לאו דאורייתא (ויקרא ט, טז): 'לא תעמד על דם רֵעֶךָ, ומה לך כי תלין על כך שאסרתי עליך לשחוט?...'

בשרו של הלה נעשה חידודין חידודין לנוכח תגובה חריפה זו, ובתוך רגעים ספורים הוא מצא את עצמו משתרך אל מחוץ לחדרו של ר' אייזל בבושת פנים, לאחז שהבין היטב את המסר.

אודות המרגלים מספרת התורה הקדושה (יג, כו): 'וַיִּלְכְּוּ וַיָּבִיאוּ אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אֶהֱרֹן, וּרְבִינֵי הָאִוֹר הַחַיִּים' הקדוש זיע"א עומד על לשון הכתוב ואלו דבריו: "כי אדם גדול, כשיודמן לפניו עבירה ויגש לעשות, פורחת ממנו נפשו הרמה ונכנסת בו רוח שטות, ואז יקרב לעשותה. ולצד שהכתובים מעידים שהאנשים ההמה נשיאי ישראל וגדולי

הנפש, לזה העיד הכתוב כי בשעת מעשה הרע כשבאו למשה לדבר דברי רשע, 'הלכו', פרוש, פרחו מהם אורות הקדושות מנשמתם, ואז יביאורו".

הבה נתבונן בכך. אם נבחן לרגע את השוטה המצוי, המשוגע של העיירה, נשים לב לכך שאין בו שום דבר חיצוני השונה משאר בני האדם. הוא אינו איגר או סומא, איננו אילם ואף לא גידם, קומתו כשאר הבריות וכך גם תואר פניו. אך הוא עדיין, היה ונותר שוטה. מה מאפיין אותו בכל זאת?

השוטה הינו אדם שאינו מתבונן, אינו בוחן את המציאות בעיניים פקוחות ובעיקר אינו רואה עצמו מחויב לפעול בהתאם למחויבויות, תוצאות עתידיות ושכל ישר.

כשאדם ניצב אל מול ניסיון רוחני, עומדת לפניו הברירה האם לחשב שכר עבירה כנגד הפסדה והפסד מצוה כנגד שכרה, אם להתעכב לרגע על השאלות המהותיות - לפני מי הוא עומד ועתיד ליתן דין וחשבון.

הבחירה האם להתייחס לנתונים אלה, לנקודות הקריטיות הללו, היא שתקבע בסופו של דבר האם הוא אדם שפוי ומיושב בדעתו, או שמא אינו שונה במאום מאותו משוגע, שוטה שעל אף תדמיתו החיצונית אינו אלא מיצג אנושי עגום.

נמצא שלמעשה אנו נמצאים במהלך החיים באופן קבוע בצל אותה החלטה גורלית - האם להיות שפוי או שוטה, אדם או בהמה. שוב ושוב נתייצב בחזית הזו, בפרשת הדרכים המתאגרת הזו, ותפקידנו ושליחותנו בעולם הם רק להחליט, לבחור נכון.

אם נרצה המחשה חיה לכך, דוגמה מהחיים, הנה לנו.

סיפר גאון המוסר ר' אליהו דסלר זצ"ל אודות אדם מסוים אותו הכיר, אשר סבל מרורות ממחלת הסכרת ל"ע, והיה זה בדור בו טרם נפוץ האינסולין, כך שהדרך היחידה להילחם במחלה הייתה אך ורק הזירות מופלגת מצריכת מאכלים עתירי סוכר.

אבל מה, לאותו אדם היתה חולשה לשוקולד. חולשה אנושית, אולי אפילו לגיטימית, אך במקרה שלו - מסכנת חיים.

'ומה אתם חושבים?' שאל הרב דסלר רטורית, 'האם נדמה לכם שהוא יתיר על כך?'

לא ולא. הוא התפתה שוב ושוב, נפל פעם ועוד פעם במלכודת המתקתה ובכל פעם מחדש התמרמר ונוף בעצמו על החולשה, על הנפילה. אלא שגם זה לא נמשך הרבה זמן.

מהר מאד הוא עבר ממרירות ודכדוך - להשלמה שקטה, ומשם עד שזה הפך לאידיאל של ממש היתה הדרך קצרה. הוא כבר שש ושמה עם כל אכילה, כל טעימה. וכבר אמרו בעלי המוסר על דברי הגמרא (יומא פו): "כיון שעבר אדם עבירה ושנה בה - נעשית לו כהיתר", כי זה בפעם השניה. בפעם השלישית זה כבר הופך למצוה...

חלפה שנה וחצי של הנאה מופקרת, של התמכרות חסרת שליטה, ומצבת שיש צנועה סיפרה את סיפור חייו הקצר להחריד של אדם שלא עמד בפיתוי, אדם שנכנסה בו רוח שטות והוציאה אותו מן העולם.

כח המשלח בהשליח

הגאון בעל 'דובב מישרים' מטשעבין זצ"ל סיפר שרבינו הגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל שידך את בתו עם חתן מעיר בראד, ובהיות הגרעק"א איש חלש ולא היה יכול לנסוע בעצמו אל השמחה, ביקש מהגאון מוה"ר אפרים זלמן מרגליות זצ"ל בעל שו"ת 'בית אפרים' שיהיה שלוחו בשמחת השדוכין. והגאון היבית אפרים' השתהה זמן רב במסיבת השמחה, מה שלא היה דרכו בכך לשבת במסיבת מרעים זמן ארוך. וכששאלוהו למה הוא מאריך בישיבה שלא כדרכו, ענה, שמכיון שהוא עכשיו שליחו של הגאון מוה"ר עקיבא איגר זצ"ל על כן הוא מרבה בישיבה כדי שיתארך זמן שליחותו להיות שלוחו כמותו של הגרעק"א זצ"ל... כי השליח מקבל מעלות ומדרגות המשלח, ועל כן האריך הגרא"ז בעשיית שליחותו של הגרעק"א כדי שיקבל יותר ויותר מגודל מדרגתו של המשלח (להורות נתן, פרשת שלח, עמוד טז).

דבר פלא סיפר הרה"ח ר' הלל ווינד ז"ל, שהיה משמש בקודש אצל הרה"ק מהר"א מבעלזא זיע"א, כי פעם אחת לפני ראש השנה, היה זה בערך ג' שנים לאחר המלחמה באירופא, הגיעו אז בני דואר כמאה וחמישים מכתבים ופתקאות, והרה"ק יוצא זיע"א היה חלש, על כן הביא את ידיו הקדושות על כל הפתקאות כולם יחד ובירכם כאחד, והשפיע ישועות רבות לבני ישראל... העיר הגבאי להרה"ק מבעלזא שיש בתוכם שאלות רבות ומסוככות וצריכים להשיב לכל אחד ואחד בפרטות. השיב לו הרה"ק שהוא הגבאי יענה לכל השאלות בכחו, היינו בכחו של הרה"ק, וכן הוה. באופן יוצא מן הכלל, הגבאי השיב אז על כל השאלות כולן לפי מה שעלה לו ברעיונו. וסיפר הגבאי ז"ל, שהוא ראה פלאות רבות מתשובותיו, ולא יאומן כי יסופר. ובזה ראו אכן כי כח המשלח בשליח (ביתו נאווה קודש, אלול, עמי קמט).

אמר הרה"ק האמרי חיים' מויזניץ זיע"א: תפילתם של הציבור מקרינה על בעל התפילה, ותפילתו תלויה בתפילתם. וכך היה זקני הקדוש הצמח צדיק זיע"א אומר: "אויב איינער גענעצט ביים דאווענען, שיסט ער אריין א קעלט אויפן בעל תפילה" [-אם מאן דהוא מפקק בשעת התפילה הוא מחזיר קריירות בבעל תפילה]. ורמז האמרי חיים' ענין זה בכתוב (ויקרא טו א) 'אחרי מות שני בני אהרן בקרבנות לפני ה' וימותו, אם בני אהרן, הבנים, הם בבחינת מתים, שאין להם חיות וחיימות, אזי 'בקרבנות לפני ה', רמז לבעל תפילה העומד לפני ה', 'וימותו' הוא בבחינת מת, כי העומדים בבית המדרש בקריירות משפיעים קריירות גם עליו ('שרפי קודש' עמוד קא).

מעין זה מסופר על הגה"צ ר' בנימין אליעזר שפיטצער זצ"ל דומ"ץ ושו"ב דמאראש-אוייוואר, שהיה בעל תפילה בחסד והיתה תפילתו בקול נעים, בהתלהבות ובשברון לב כאחד, וכל השומעו נמס לבו בקרבו מחמת המתקיות והחמימות. פעם, לאחר תפילת אחד הימים טובים, יגישו אליו כמה מהמתפללים לשבח את תפילתו, נענה להם רבי בנימין אליעזר בענוות רוחו: 'אין הדבר תלוי בי

המשך מעמוד א'

אומר האור החיים הקדוש: ודאי הלשון מדויקת. **יש באדם שני יועצים: יועץ רע, ויועץ טוב ללכת אחרי ה'.** צד אחד סוחר את האדם אל הרע, אל מה שגורא לך לו מושך ומפתה, וצד אחד מושך אותו **ללכת אחרי ה'** כלשון האור החיים הקדוש. זה מה שאומרת התורה. כלב בן יפונה, לא שמעו ליועץ הרע. הייתה בו רוח אחרת, הוא שמע לרוחו של היועץ הטוב לעשות כדבר ה'.

בעת נסיון, נשנן לעצמנו את דברי האור החיים הקדוש **שיש באדם שני יועצים, יועץ רע, ויועץ טוב ללכת אחרי ה'**, ונבחר ביועץ הטוב, למלא את דבר ה' אשר שואל מאיתנו. **"ודבקנו ביצר הטוב"**

במקום שבעלי תשובה עומדים

ועתה יגדל נא כח אדני כאשר דברת לאמר: (במדבר יד יז)

אחרי חטא המרגלים עמד משה רבינו להתפלל לפני ה', ולבקש על עם ישראל. בדבריו הוא אומר **"ועתה יגדל נא כח ה'."** מה הכוונה במילים אלו?

אומר האור החיים הקדוש, כשאדם רשע מיטיב את דרכו ומתהפך לטוב, המעשה הזה מרבה כבוד שמים בעולם. **במקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד,** (וכמו שמבאר האור החיים הקדוש בפרשת אחרי, שהרשע מתאמץ מאוד כשהוא חוזר בתשובה) **וכשרשע מטיב את דרכו, זה קידוש שם שמים!!** זה מה שאמר משה רבינו לפני ה', תקבל את תשובתם של ישראל - ויגדל נא כח ה'. יתקדש שם שמים בעולם. והחזירנו בתשובה שלמה לפניך!

ארבע נפשות לציצית

דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם ועשו להם ציצית על פני בגדיהם לזכרתם ונתנו על ציצת הכנף פתיל תכלת: (במדבר טו לח)

בגד שיש בו ארבע נפשות, חייב בציצית. אם יש בו שלוש נפשות, או חמש, פטור מציצית. מה מרמז לנו מספר 'ארבע' בציצית? אומר האור החיים הקדוש: **הציצית באה להזכיר לנו באופן תמידי שאנו עבדי ה'.** יש עבודות מסוימות שהעובדים בהם יש להם בגד מיוחד, כמו אפוד וכדו'. היו מלכים שעשו סימן היכר לעבדיהם. יידעו כולם: אם יש לו את זה, סימן שהוא עבד המלך. **הציצית היא הסימן שלנו שה' הוא מלכנו ואנחנו עבדיו.** זו לא עבודת על תנאי או רק במצבים מסוימים. ה' הוא הבורא, הוא מלכנו, הוא ברא את מה שלימינו, את מה שלשמאלנו, מלפנינו ומאחורנו. להיכן שלא נביט בכל ארבעת נפשות העולם, שם ה' נמצא, הוא ברא את הכל והוא שליט על הכל. את זה אומרת לנו על הציצית - תזכור את מי שברא את ארבע נפשות הארץ. לכן המספר ארבע בציצית הוא בדיוקא.

כדי לעשות רצון ה' בלבד, נקרא שנותן נפשו בהשליחות. כי אם מצרף חפצו אינו שליח. ובאמת המדרש הזה הוא לימוד על חיי העולם הזה שנשתלח האדם במקום סכנה, שהכל הבל ורעיון רוח, והעצה ע"י המצות שהם בכל מעשה האדם לעשות רק רצונו יתברך, ועי"ז יוכל להתדבק בפנימיות חיות השי"ת שיש בכל מעשה".

והיטיב אשר דיבר בזה הרה"ק **רבי יואל מסאטמאר** זיע"א ליישב קושיית המפרשים, מה טענה היה על בני ישראל, והלא הם שמעו בקול הרוב של המרגלים, ואחר רבים להטות (קונטרס חדו"ת ודרשות, דברים, רא): **"נמצא דכונת המשלחים שהיתה לרע היא שגרמה להמרגלים שנעשו רשעים, והגם שהיו גם שליחי משה על פי ה' דבוודאי היתה כוונתו לטובה, אמנם כיון שהיו גם שלוחיהם של ישראל והללו היתה כוונתם לרעה, גבר כוחם שהיתה לרע נגד שליחות משה שהיתה לטוב, והפעילה בהם תכונה רעה עד שנעשו רשעים, ובוה מיושב איזה טענות היה נגד ישראל ששמעו בקול המרגלים, הלא הם שמעו בקול הרוב, דזה גופא מה שהרוב אמר כן היה מכוחם, דעל ידי מחשבתם הרעה פעלו במרגלים התכונה הרעה עד שנעשו רשעים, וכיון שהם היו הגורמים לזה ממילא הם החייבים."**

והרה"ק העיני חיים זיע"א אחר שהביא דברי רבינו האור החיים הקדוש דלעיל, הוסיף עלה (פרשת וירא): **"ובזה פירשתי מה שאמרו חז"ל בקידושין (לא). 'גדול המצווה ועושה ממי שאינו מצווה ועושה', ונתקשו המפרשים, מאי טעמא והיא הדין הסבא, ולהנ"ל י"ל, כיון דמצווה ועושה הוא נעשה שלוחי דרחמנא ועל כן נולד בו תכונה קדישא מצד המצווה, והוא המשלח הבורא ב"ה כביכול, אבל לא כן כשאינו מצווה ועושה, רק יעשה על פי דעתו, מאין יולד בו בחינת הקדושה, ועל כן גדול המצווה ועושה ממי שאינו מצווה ועושה."**

והמשיך בנו הרה"ק **היבך משה מסאטמאר** זיע"א והגיד (פרשת תצוה, עמוד רלב): **"ועל פי הדברים האלו אמרתי לפרש מה שתקנו אנשי כנסת הגדולה בברכת המצוות 'אשר קדשנו במצוותיו וצונו, פירוש, שהקב"ה קדשנו והוליד בנפשותינו תכונה קדושה על ידי מצוותיו, ודבר זה בא על ידי 'צונו', פירוש, מפני שאנו מצווים ועושים, בזה אנחנו שלוחי דרחמנא ונולד בנו תכונה קדושה מאת המשלח הבורא יתברך שמו."**

הגה"ח רבי נפתלי דיין מסקווירא זצ"ל, שלחו הרה"ק **רבי יצחק מסקווירא** זיע"א כשליח לקבל מעמדות, ובא לבית עשיר אחד. ובעת ההוא היה העשיר ישן, ולא ידע השליח מה לעשות. ואחר כך נזכר מדברי רבינו האור החיים הקדוש בפרשת שלח, שכתב על המעשה דמרגלים, דהטעם דנכשלו המרגלים אף שהם היו צדיקים גמורים מקודם, היה מטעם הדמשלחים היה להם כוונה רעה... כשנזכר השליח ממאמר האור החיים הקדוש הלו, חשב בלבו, שאם כן הוא נחשב ממש כמו רבו הקדוש בעצמו, ואם היה כאן הרבי ודאי שהיה ראוי ונכון להקיץ העשיר, וכן עשה. ואכן קיבל סכום הגון. וכאשר חזר להרה"ק מסקווירא, תיכף שאל את השליח: מה אומר האור החיים הקדוש בפרשת שלח...? (קובץ 'זרע יעקב' לג, עמ' רמב)

(מאוצרותיו ושחיתויו של הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

כלל, הרי אני רק שליח צבור, און מיט א זוטער ציבור, קומט ארויס א גוטע דאווענען, [ועם צבור טוב שכזה, יוצאת תפילה טובה], כי כפי המשלח כך השליח ושליחותו, וכן תנו חכמים במשנה (ברכות לה): **'המתפלל וטעה, סימן רע לו, ואם שליח צבור הוא, סימן רע לשולחיו, מפני ששלוחו של אדם כמותו, וכבר אמרו ז"ל (יומא עז). 'מרובה מידה טובה ממידת פורענות', אם כן כאשר השליח צבור מתפלל טוב, הרי זה סימן טוב על צבור המתפללים. וזה פירושה של המשך המשנה שם בברכות על הא דאמר רבי חנינא בן דוסא אם שגורה תפילתי בפי, יודע אני שהוא מקובל, פתח בלשון נקבה וסיים בלשון זכר, דלכאורה היה צריך לומר 'שהיא מקובלת'. אלא הכוונה היא על המשלח, שאם התפילה שגורה אצל המתפלל, סימן הוא כי מי שביקשו להתפלל, מקובל על השי"ת. (בא מאפרתה להגה"צ רבי אריה וואהל שליט"א)**

בפרשת השבוע, פרשת שלח, ביארו רבותינו הקדושים כי חטא המרגלים אירע מכך שהמרגלים הלכו בשליחות בני ישראל, בעוד שהיה מהראוי שילכו כשליחי הקב"ה ושליחי משה רבינו, שכן כח המשלח נמצא בשליח, ואולם מאחר שהם הלכו בשליחות בני ישראל ודעתם בשליחות זו לא היתה אריה, השפיע הדבר לרעה על השליחים עד שנתקלקלו והרשיעו.

הנה כי כן מפורש בדברי רבינו **האור החיים הקדוש** זיע"א (במדבר יג ב): **"או אפשר, לצד שכוונת המשלחים היתה רעה תפעיל פועל הרע בשליח ויחזור להיות שלוחו של אדם כמותו ויולד בו תכונה רעה, מה שלא היתה בו קודם, כדרך שתילד בחינת הקדושה בשלוחי מצוה לטובה אות, ולזה הגם שהיו צדיקים, בהתחלתם עשות ההליכה לְרַגְל, נולד בהם תכונה רעה מכח המשלחים ויעצו להדיח."** וכך הובא בשם הרה"ק **החידושי הרי"ם** זיע"א (ליקוטי הרי"ם): **"המרגלים היו יכולים להציל נפשם בזה שיעשו שליחותם רק בשביל שדבר ה' אל משה לאמר 'שלח לך', ולא בשליחותם של בני ישראל, בבחינת 'בטל רצונך מפני רצונו' (אבות מ"ב מ"ד) והיו נצולים גם הם וגם בני ישראל."**

הרה"ק השפת אמת זיע"א (שלח תרל"א) העמיק בזה עוד לפרש על פי דברי זקינו הרה"ק **החידושי הרי"ם** זיע"א שסיבת הציצית על השליחות, היה כדי שתהא בידם הברירה להינצל על ידי שיהיו עושים את שליחותם לשם מצוה, ואז היה פועל בהם כח המשלח, ולא זו בלבד, אלא שכל אחד במעשיו בעצם הוא שליח לקיים את מצות השי"ת, ואם מכוחו מעשיו לשם מצוה, בזה הוא זוכה שיהיה בו את כח המשלח. וכך כתב: **"אא"ז מור"ד זצלה"ה רגיל לומר כי גם אדם המקיים מצות בוראו שנשתלח בעולם הזה כדי לעשות רצונו יתברך נקרא שליחי מצוה בודאי, דקשה להמדרש מה ציווי השליחות מאחר שלא הוטב בעיני ה'. רק כי היה עצה להנצל ע"י השי"ת עשה מזה מצוה והיה להם לילך בתורת מצוה, אף כי היה רצונם מעצמם לשלוח מרגלים, מ"מ עתה שהיה להם ציווי מהשי"ת היו צריכין למסור ולבטל רצונם לעשות רק כדי לעשות רצון השי"ת, וממילא היו ניצולים, ובאופן זה היה טוב השליחות, וזה שאמר 'לאמר', שידעו שהוא ציווי השי"ת כנ"ל. וכן בכל מצוה אם האדם מבטל באמת כל רצונו, אף לא לזכות למדריגות, רק**

מתיבתא אור החיים

צדיקים גמורים, 'אתה בא לרשת' וגו' (שם), כי אין לו שום זכות ליאמר עליו 'צדיק ממנו', כי משמעות 'צדיק ממנו' יורה שיש לו קצת זכות שיוצאק ליאמר 'צדיק ממנו', אבל מוחלט ברשע אין לו חלק הצדקות ליאמר 'צדיק ממנו', והבן. ומעתה יתפרשו דברי ה' על נכון, 'דודו רביעי' וגו', פירוש, מבטיחו הבטחה שאין לה ביטול בשום אופן בעולם, ונתן טעם לדבר יתברך שמו, ובנתינת הטעם 'כי לא שלם' וגו', ואתה תשכיל לדעת כי לא יספיק טעם זה אלא לזמן שהיה ישראל בהעדר שם צדיק גמור, ואז לצד שעדיין לא שלם עונו של אמורי לא יוכלו בא לארצו, אבל אם יהיו ישראל במדרגת צדיק גמור, אין מניעות שלימות העון תמנעם מבוא לרשת ארצו, ולזה כשיצאו ממצרים וקבלו התורה נתרצה האל שיכנסו לארץ תיכף ומיד, ויקחו את ארצו, כי יתגורו בהם ויתקנאו בעושי רשעה, מה שאין כן אחר עון מרגלים נכנסו בגדר 'צדיק ממנו', לזה איחר ה' עד תום כל הדור, וביני ביני ישרים עון האמורי, ואם לא היה טעם שלימות עון האמורי, היו בניו נכנסים תיכף ומיד, ועונם יפרעו בעונשים אחרים כאשר ישפוט השופט בצדק. עכ"ל.

ומדברי רבינו שם עולה כי המרגלים וכל אנשי דור המדבר שהיו דור שלישי לא היו יכולים להכנס לארץ כי אם בבחינת צדיקים גמורים, מאחר שעדיין לא שלם עון האמורי ולא הוגדשה סאתם, ואילו כאן מפרש רבינו כי גם עתה למרגלים שהיו דור שלישי במאמר ה' 'שלח לך אנשים ויתורו את ארץ כנען אשר אני נתן לבני ישראל', נתכוון לומר שלא זכו אלא לצד שהיא ארץ כנען אשר נתמלא סאתו.

וצריך לומר כי גם בזה כוונת רבינו לפרש מאמר ה' 'את ארץ כנען אשר אני נתן לבני ישראל', דהיינו אף לבסוף כאשר אתן את הארץ לבניהם, לא יהיה זה אלא לצד רשעות כנען, ובוה באו דברי רבינו בדקדוק גדול, דהנה לדעת רבינו הלא כעת עדיין היו המרגלים צדיקים גמורים והיו יכולים להכנס לארץ אף בלא רשעת הגוים כמו שכתב בפרשת לך לך, לכן דקדק הכתוב לומר 'ארץ כנען אשר אני נתן', כלומר, גם לבסוף כאשר אתן את הארץ לא יהיה זה אלא לצד ארץ כנען, דהיינו מחמת רשעת הגוים ולא לצד צדקות ישראל, ואמנם לולא חטא המרגלים היו בני ישראל יכולים לזכות בארץ לצד צדקותם.

אלא שבעה עממים, שנאמר 'כי ברשעת הגוים האלה', ראה הקדוש ברוך הוא שאין לישראל זכות שיכנסו לארץ, וזכר ליצחק שגולד לאברהם בן מאה שנה ושה בת תשעים שנה, וכנען כי עשרים נ' חמשים ע' שבעים נ' חמשים, הרי מאה ותשעים שנה.

ומה שכתב רבינו לצד שהיא ארץ כנען אשר נתמלא סאתו. לכאורה צ"ע ממה שכתב רבינו בפרשת לך לך (בראשית טו טז) על הפסוק 'דודו רביעי ישובו הנה', שם ביאר וז"ל: והנה בצאת ישראל ממצרים, וכששלחו המרגלים, היו במדרגת צדיקים גמורים. והגם שעשו העגל, כבר נענשו עליו, והשקפה (שמות לב כה), אין בו שיעור שימנע מהם שם צדיק גמור לענין זה שלא יקראו צדיקים גמורים בערך האמורי, והן הנה דור חסיד (סנהדרין קי:), דכתיב (תהלים ג ה) 'אספו לי חסידים כורתיו וגו', אשר לא כן היו אחר שליחות המרגלים שהקניטו את ה' והמרו וכו', ואז נכנסו בגדר 'צדיק ממנו' בערך האמורי, ולכן כשהיו צדיקים גמורים קודם המרגלים היה בהם כח לדחות האמורי, כי יאמרו אליו פנה מקום מארצנו אשר נתן לנו ה', וכשלא ירצה, הרי זה מורד וכן מות הוא. מה שאין כן אחר שחטאו והמרו אָמְרֵי אֵל (תהלים קו יא), לא נשאר בחזקת צדיק גמור, ולהיות שעדיין לא שלם עון האמורי, אין בידם להשמידו, ולזה תמצא כשהעפילו לעלות ההרה (להלן יד מד), יצא האמורי ורדפום ויכום כאשר תעשנה הדבורים (דברים א מד), וזה יגיד 'בלע רשע צדיק ממנו' (חבקוק א יג), ותמצא עוד שבכניסתם אמר משה (דברים ט ה) 'לא בצדקתך וגו' כי ברשעת הגוים האלה', כי נשלם עונם, וכפי זה הגם שאינכם

כתב רבינו (במדבר יג ב) 'ויתורו את וגו'. קשה אומרו ויתורו שהיה לו לומר לתור וגו', עוד קשה אומרו אשר אני נתון וגו' אחר אשר הזכיר שם המקום לא היה צריך לומר אשר אני וגו' כי מי לא ידע שהוא נותנה להם. אכן לפי מה שפירשנו שהתנה בשליחות תנאי הראשון לך פירוש למה שהוא חושב שיהיו שלוחי משה ושאר הפירושים שפירשנו בה, והוסיף עוד תנאי אחר אנשים שצריך שיהיו צדיקים, עוד בא והוסיף תנאי אחר בדבר שהריגול הוא אשר אני נתון לבני ישראל פירוש לא לשער אם הארץ היא יש כח בהם ללכוד ולרשת אנשיה כי זה ודאי כי אין יכולת בהם לעמוד אפילו כנגד עיר קטנה שבהם, אלא אשר אני נתון, וכיון שהדבר ההוא בא להם במתנה על הנותן להוציא עושקיה כדון הנותן מתנה, והוא ילחם להם ויעמידנה בידם באין שטן ואין פגע רע, גם ישכילו בריגולם אשר יפליא ה' להשפיל רמים עם גדול ורם רבים ועצומים כדי שבעל הנס יכיר בניסו, ובוה נתחכם ה' בחסדו והרים מלפניהם מכשול כשיראו עמלק וגו' וילידי ענק וגו' ועוצם חוזק הערים הבערות לבל יפתדו ויראו כי אין ירושתם בכח ישראל אלא בכח הבורא אשר הכל יוכל כי הוא הנותן:

וזה הוא מאמר אשר אני נתון, ובמתק לשונו גילה כי כפי הטבע אינם יכולין להם כמו שאמרו המרגלים אחר כך, ובוה נתישבו הדקדוקים. אלא שנשאר לחקור זאת למה לא הספיק לומר ויתורו את הארץ אשר אני נתון ולא היה צריך להזכיר ארץ כנען, וראיתי לרז"ל (ילקוט רמז תשמב) שהרגישו בהערה זו ואמרו שבא לרמוז אל זכות הגורם המתנה והוא זכות יצחק שגולד לאברהם ושרה אברהם בן מאה שנה ושרה בת צ' שנה שהוא במספר הנשים של שניהם ק"צ, וזה דרך דרש, ונראה לומר כי נתכוון לומר המאמר עצמו שאמר משה לישראל במשנה תורה (דברים ט) 'לא בצדקתך וגו', כי ברשעת הגוים וגו', והוא מה שהזכיר כאן כשאמר אני נתון ארץ כנען לומר לצד שהיא ארץ כנען אשר נתמלא סאתו לזה אני נתון.

וזה לשונם בילקוט: 'ויתורו את ארץ כנען', אמר רבי ברכיה בשם רבי סימאי מה ראה כנען להזכר כאן, אלא אמר לישראל (דברים ט ה) 'לא בצדקתך וביושר לבבך וגו' כי ברשעת הגוים האלה', אמר הקדוש ברוך הוא 'עונותיו ילקדונו את הרשע' (משלי ה כב), ואין רשע

גם אתם זכיתם לישועה בזכות רבנו האור החיים הקדוש?

כתבו לנו
למייל המערכת m028039999@gmail.com
או לפקס 02-5385689
או ב'נדרים פלוס' - באר ישראל

אור הישועות מכתבי הלומדים

כוחו של אור החיים - שידוך בזכות לימוד התורה

ברוך ה', זכיתי לבנים ובנות שיחיו. אחד מבני הגיע לגיל 27 והתקשה למצוא את זיווגו, למרות שבמגזר שלנו נהוג להתארס בגיל 20-18. הצעות רבות הגיעו, אך אף אחת מהן לא התאימה לו, שכן היה נדרש לוותר על דברים שהיו עבורו מהותיים. והנה, בסיעתא דשמיא, בפרשת כי תצא תשע"ח, קיבלתי על עצמי לימוד מתמשך: לסיים במשך שנה שלמה את ספר אור החיים הקדוש על כל פרשת השבוע. האתגר לא היה קל עבורי, שכן לא הייתי רגיל ללימוד בספר זה, אך בכל זאת התמדתי שבוע אחר שבוע. למרבה הפלא, בדיוק שנה לאחר מכן - בפרשת כי תצא תשע"ט - בני התארס בשעה טובה ומוצלחת, עם שידוך מושלם, ללא כל ויתור או חסר. ואף יותר מכך - הוא זכה לכל המעלות הטובות שלא שיערתי כלל שיוכל לקבל בגיל 20! אין לי ספק כי זכותו הגדולה של רבינו, בעל האור החיים הקדוש, היא שפעלה את הישועה. הרי ידוע כי לימוד ספרו הוא סגולה להולדת בנים, וכל שכן למציאת זיווגים!

(מתוך מקבץ ניסים)

מחוברים לחיים

לשמיעת שיעורים ודרשות

חייגו: 03-617-1077

